

Ukrainian Journal of Natural Sciences
№ 13
Український журнал природничих наук
№ 13

ISSN: 2786-6335 print
ISSN: 2786-6343 online

УДК 911.3

DOI <https://doi.org/10.32782/naturaljournal.13.2025.12>

ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ АНТРОПОНІМІВ ЗАХІДНИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

І. В. Захарчук¹

Метою дослідження є виявлення геокультурних закономірностей розподілу прізвищ та аналіз впливу просторових факторів на морфологію прізвищ. Здійснено детальний географічний аналіз поширення антропонімів (прізвищ) у межах семи західноукраїнських областей: Волинської, Рівненської, Львівської, Тернопільської, Івано-Франківської, Закарпатської та Чернівецької. Західні регіони України розглядаються як неоднорідний простір із різноманітними факторами формування прізвищ: історико-географічними, соціальними тощо. Дослідження базуються на масиві понад 20 тисяч унікальних прізвищ, зібраних із відкритих джерел – демографічних реєстрів, електронних картографічних сервісів, архівних документів та краєзнавчих словників.

У статті відображається чітка геопросторова та культурна локалізація багатьох прізвищ, що свідчить про їх географічні фактори формування. Виявлено кілька етнокультурних класів антропонімів, наприклад, у Закарпатті переважають прізвища угорського походження, в Чернівецькій – прізвища з румунськими коренями, які формують окремі антропонімічні зони. Дослідження підтвердило вплив географічних чинників на морфологію прізвищ, серед яких: у різних історико-географічних краях та землях західних областей України домінують різні структурні типи прізвищ (патронімічні форми, топонімічні прізвища тощо).

Отримані результати поглиблюють розуміння геокультурної ідентичності населення західних регіонів України та мають значення для подальших географічних досліджень. Зокрема, запропонований підхід до вивчення антропонімів може доповнити напрацювання культурної топоніміки та сприяти міждисциплінарним дослідженням у галузі етногеографії та культурної спадщини.

Ключові слова: антропонімія, перцепційна географія, просторовий аналіз, історико-географічні землі, лінгвогеографічне різноманіття.

GEOGRAPHICAL FEATURES OF THE DISTRIBUTION OF ANTHROPONYMS OF WESTERN REGIONS OF UKRAINE

I. V. Zakharchuk

The aim of this study is to identify the geocultural patterns in the distribution of surnames and to analyze the influence of spatial factors on the morphology of surnames. A detailed geographical analysis of the distribution of anthroponyms (surnames) was conducted within seven regions of Western Ukraine:

¹ аспірант кафедри географії України та регіоналістики
(Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці)
e-mail: zakharchuk.ivan@chnu.edu.ua
ORCID: 0009-0009-0327-9346

Volyn, Rivne, Lviv, Ternopil, Ivano-Frankivsk, Zakarpattia, and Chernivtsi. The western regions of Ukraine are considered a heterogeneous space shaped by a variety of historical-geographical and social factors.

The research is based on a dataset of over 20,000 unique surnames collected from open sources – demographic registries, digital cartographic services, archival documents, and local history dictionaries. The article reveals a clear geospatial and cultural localization of many surnames, indicating their local geocultural formation. Several ethnocultural clusters of anthroponyms were identified: for example, surnames of Hungarian origin are predominant in Zakarpattia, while surnames with Romanian roots dominate in Chernivtsi Oblast, forming distinct anthroponymic zones. The study confirms the influence of geographical factors on the morphology of surnames: different structural types of surnames (patronymic forms, toponymic surnames, etc.) prevail in different historical-geographical areas of the regions. The obtained results deepen the understanding of the geocultural identity of the population in Western Ukraine and are significant for further geographical research. In particular, the proposed approach to the study of anthroponyms can complement the developments in cultural toponymy and contribute to interdisciplinary research in the fields of ethnogeography and cultural heritage.

Key words: anthroponymy, perceptual geography, spatial analysis, historical-geographical lands, linguistic-geographical diversity.

Вступ

Прізвище є не лише одиницею власної, або ж особистісної ідентифікації особи, а й багатошаровим соціокультурним, етнолінгвістичним та географічним маркером. Воно вкоренилось у конкретному історичному часі й просторі, адже прізвища успадковувались і передавались нащадкам, і ми можемо виділити найбільші ареали проживання власників прізвищ та навіть окремо топоніміку певного регіону. У процесі передачі прізвища між поколіннями саме прізвище зберігає в собі сліди культурної пам'яті, що дозволяє простежити сталі ареали їх поширення. Особливо виразно це спостерігається в регіонах з високою щільністю населення і міжетнічної взаємодії різних етнічних груп, особливо проявляється серед західних регіонів України.

У контексті географічного аналізу антропонімія (вивчення прізвищ) виступає не вторинним чи допоміжним аспектом, а фундаментальним джерелом для відображення геопросторових і культурних груп населення. Західні регіони України є геопростором інтенсивного історико-географічного перетину та переплетіння слов'янських (здебільшого українських), мадярських, румунських та германських впливів, які дозволяють виявити цілу систему локальних відмінностей, закарбованих протягом століть у прізвищах мешканців, що стало також частиною їх ідентифікації. Це дає змогу вивчати прізвище як частину соціальної (колективної) ідентичності, особливо в перцепційно-географічних дослідженнях.

Матеріал і методи

Матеріалом для аналізу стали вибірки найбільш поширених прізвищ у межах адміністративно-територіальних одиниць семи областей на заході України: Волинської, Рівненської, Львівської, Тернопільської, Івано-Франківської, Закарпатської та Чернівецької.

Мета статті – проаналізувати регіональні особливості розподілу прізвищ як форми культурної ідентичності, виявити закономірності історико-географічної пам'яті, соціоетнічної спадковості й мовно-ідентифікаційних процесів, а також продемонструвати потенціал антропонімії як інструменту геопросторового моделювання.

Результати та їх обговорення

Дослідження української антропонімії нерозривно пов'язані з вивченням архівних джерел, які дають змогу відтворити процеси формування прізвищ ще у XVI столітті (Єфименко, 2003). Зокрема, реєстри Війська Запорізького слугують цінною базою для аналізу соціального складу населення та походження прізвищ (Карпенко, 1994). Також важливим є вивчення типів прізвищ за їх походженням: етнічним, професійним, географічним (Кулішенко і Ярош, 2015). У цьому контексті цінним є й узагальнювальний аналіз наукових позицій щодо формування ономастичних традицій (Верменич, 2004). Поглиблений аналіз антропонімії досліджується в працях (Булава, 2016; Вирста і Рокіцька, 2020; Поповський, 2020; Лаврентьева, 2020). Зокрема, Н. Булава (Булава, 2016) акцентує увагу на потребі міждисциплінарного підходу до вивчення українських прізвищ, поєднуючи мовознавчий аналіз із соціокультурним контекстом. У своїх працях (Вирста і Рокіцька, 2020) узагальнюють основні здобутки українських ономастів кінця XVII – початку XXI століття, підкреслюючи вагому роль історичних джерел і картографування у встановленні регіональної специфіки прізвищ. У своїй монографії (Поповський, 2020) розглядає не лише мовну структуру, а й соціальні маркери прізвищ, зокрема в контексті модерних трансформацій. Цінним є також внесок А. Лаврентьевої

(Лаврентьева, 2020), яка застосовує гео-лінгвістичний підхід до дослідження прізвищ та пропонує досвід їх картографування, що відкриває нові перспективи для просторового аналізу. У своїх дослідженнях (Колоїз, 2010) торкається теми денаціоналізації українських прізвищ, що є важливим аспектом у вивченні їх змін під тиском історичних і політичних обставин. У сукупності ці праці підтверджують актуальність просторової парадигми в сучасній ономастиці та антропонімії, підкреслюючи складність прізвища як носія колективної пам'яті, культурної спадщини та регіональної ідентичності. У цьому контексті також варто згадати працю (Фартушняк, 2015). Дослідниця, окреслюючи ключові підходи до вивчення української прізвищевої системи – історико-лінгвістичний, соціолінгвістичний, етимологічний і географічний, наголошує на важливості просторового аналізу як засобу виявлення ареалів поширення антропонімів, зумовлених соціальними, історичними та культурними чинниками. Хоча географічний підхід не розглядається як основний напрям в її роботі, авторка підкреслює важливість просторового аналізу у вивченні прізвищ. Тобто виділення певних ареалів поширення прізвища також є частиною антропонімічних досліджень.

Зокрема, К. Фартушняк зазначає, що формування прізвищ в Україні відбувалося під впливом різних історичних, соціальних та культурних факторів, які мали чітко виражену географічну прив'язку. Наприклад, у західних регіонах України, як-от Галичина, Волинь та Закарпаття, спостерігається поширення прізвищ із суфіксами *-ук*, *-юк*, *-чук*, що вказує на патронімічне походження та збереження традиційних форм найменувань. Натомість у центральних та східних областях переважають прізвища з суфіксом *-енко*, що також має патронімічне походження, але відображає інші історичні та культурні впливи (Фартушняк, 2015).

Крім того, на формування прізвищ впливали міжетнічні контакти та міграційні процеси, які зумовлювали різноманітність антропонімічної системи. Дослідження походження та поширення українських прізвищ здійснювали низка вітчизняних учених (Неділько, 1967; Редько, 1966; Сенів, 1986; Сухомлин, 1965; Худаш, 1977; Чучка, 2008; Керста, 1984).

Так, у прикордонних зонах, зокрема на Закарпатті, дослідження висвітлено у праці (Чучка, 2008), присвяче-

ній вивченню антропонімічного ландшафту Закарпаття, Північній Буковині та Північній Бессарабії, спостерігається наявність прізвищ з угорськими, румунськими та частково польськими елементами, що свідчить про історичну присутність цих етносів у регіоні та їх вплив на антропонімію.

Таким чином, аналіз попередніх досліджень, зокрема праці (Фартушняк, 2015), демонструє важливість географічного підходу у вивченні української прізвищевої системи, а також прізвищ, які поширені на території України загалом. Просторовий аналіз дозволяє виявити регіональні особливості формування та поширення прізвищ, а також зрозуміти історико-культурні процеси, що впливали на їх становлення.

У процесі дослідження було здійснено синтез результатів попередніх ономастичних праць та проведено власний аналіз просторового розподілу прізвищ із використанням даних геоінформаційного порталу «Рідні» (ridni.org). За допомогою цього ресурсу було зібрано інформацію щодо поширення понад 120 найбільш уживаних прізвищ у західних регіонах України. Зібрані дані порівнювалися з висновками, викладеними в наукових публікаціях, зокрема щодо типових суфіксальних моделей та регіональної прив'язки прізвищ. Під час опрацювання враховувались як сучасні адміністративні одиниці, так й історико-географічні землі. Результати було згруповано за регіональними типами просторової специфіки поширення прізвищ.

З метою ілюстрації просторової диференціації антропонімів у межах України наведено одну з картосхем, що відображає відносну щільність поширення прізвища *Бойчук* (Boychuk) на території України (рис. 1). Візуалізація засвідчує його концентровану присутність переважно в західних регіонах, зокрема в межах Гуцульщини, що є прикладом локалізованого антропонімічного ареалу.

Для Волині відзначено переважання прізвищ із суфіксами *-ук*/*-юк* та *-чук*, що є характерною рисою Поліського регіону, в багатьох районах Волинської області найбільш поширені прізвища саме з такими закінченнями. Наприклад, у Старовижівському районі серед лідерів: *Головачук*, *Янчук*, *Марчук*, *Ковальчук*, *Поліщук*. У Турійському районі у п'ятірку входять: *Петрук*, *Пінчук*, *Гайдук*, *Полещук*, *Ковальчук*. Повторюваність цих прізвищ свідчить про їх масовість: *Ковальчук* трапляється одразу в кількох районах (наприклад,

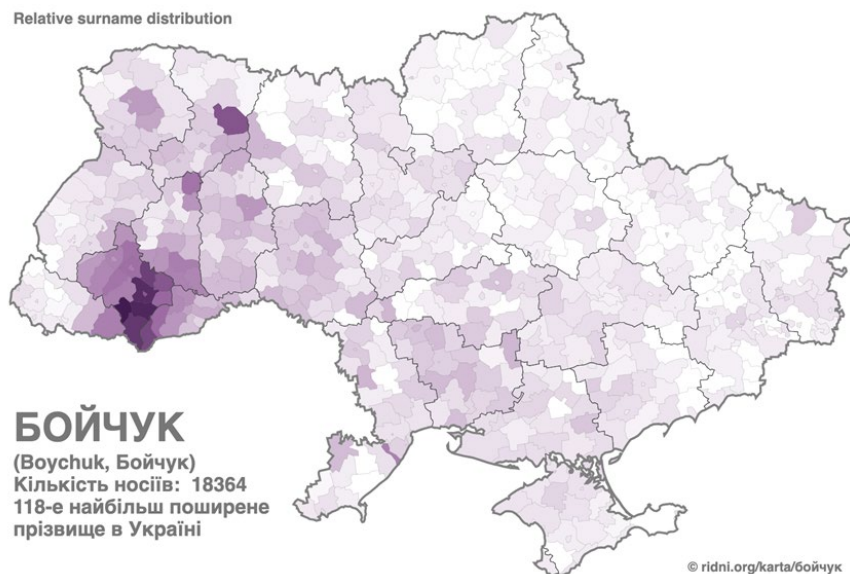

Рис. 1. Картосхема поширення прізвища Бойчук у регіонах України (Абсолютне..., 2025)

і в Старовижівському, і в Турійському), Поліщук/Полещук у Турійському та Луцькому, Марчук у Старовижівському та Луцькому районах. Також згадуються прізвища із закінченням на -чук – Дмитрук, Кравчук. Дмитрук присутній у Рожищенському та Ковельському районах, Кравчук – у Рожищенському.

Окрім суфіксальних, у Волинській області трапляються й топонімічні прізвища, а також інші форми. Цікавий приклад прізвища Сокальський у Горохівському районі, яке вказує на походження предків з міста Сокаль (географічно розташованого на Галичині). Дані підтверджують наявність -ський/-цький прізвищ, хоч і не повсюдно: той же Сокальський чи, скажімо, Сачковський поширені в Маневицькому районі.

Прізвища з характерними для Волині суфіксами -ук/-чук є доміантними для регіону. Усі приклади із закінченням на -ук (як-от Ковальчук, Поліщук, Кравчук, Дмитрук тощо).

Для Рівненщини також характерна польська прізвищна модель. Особливо відчувається вплив поширеності -ук/-чук прізвищ: Кравчук, Ковальчук, Ткачук, Шевчук. Зокрема, в Березнівському районі серед п'ятірки найпоширеніших прізвищ: Коваль, Ковальчук, Мельник, Шевчук, Ткачук. Прізвище Ткачук трапляється одразу в кількох районах (окрім Березнівського, воно друге за популярністю в Сарненському районі).

Хоча загалом у західних регіонах України частка -енко невелика, у північ-

них районах Рівненської області вони зустрічаються часто. У Володимирецькому районі Шевченко та Коваленко входять до п'ятірки найпоширеніших. Важливо зазначити, що наявність -енко прізвищ на півночі області не є доміантним, але кількість прізвищ із суфіксальним закінченням на -енко невелика, вони поширені, хоч їх поширення здебільшого локалізоване.

Загалом, основні професійно-патронімічні прізвища України, які поширені в Рівненській області: Мельник (Березнівський район), Коваль (Березнівський, Здолбунівський райони, Олійник (Корецький район).

На Рівненщині особливо поширені прізвища із суфіксальним закінченням -чук (Ковальчук, Шевчук, Ткачук).

Львівська область характеризується власними прізвищними традиціями, і через сильний вплив польської антропонімії (історичні зв'язки), і через локальні особливості окремих етногруп (бойків, лемків).

Дані, узагальнені відповідно до нового адміністративного поділу області на сім районів, підтверджують, що прізвища із суфіксом -енко тут трапляються значно рідше – у жодному з новоутворених районів вони не ввійшли до п'ятірки найпоширеніших. Натомість часто зустрічаються прізвища на -ський/-цький, але ці прізвища не всі обов'язково польського походження. Багато з них є українськими або походять від місцевих топонімів. Наприклад, у Стрийському районі бачимо

Данчевський, у Золочівському – Білінський. Слід зазначити, що носіїв -ський прізвищ у Галичині чимало, але це не завжди «польські пани», як звикли ми в розумінні стереотипів походження прізвища, а й українізовані шляхетські роди чи просто похідні від назв місцевостей прізвища.

Серед найбільш повторюваних на Львівщині прізвищ дані показують такі: *Кравець* (є в списках Львівського та Червоноградського районів), *Гнатів* (Львівський, Червоноградський, Яворівський райони), *Вихопень* (Львівський і Червоноградський райони.) Це досить унікальні для області прізвища, пов'язані з її місцевою історією.

Окремо варто відзначити етнонімі прізвища. На Львівщині, зокрема на її півдні та в гірській місцевості, живуть етнографічні групи бойків, де прізвище *Бойко* є показовим. В Яворівському районі *Бойко* входить до топ-5 (хоча Яворівський район не є гірським). Прізвище *Бойко* також масово присутнє на суміжній Івано-Франківщині (особливо в Яремчі). Прізвище *Бойко* можна віднести до характерних для Галицького регіону, зокрема воно є одним із найпоширеніших серед жителів Українських Карпат.

У Львівській області менше прізвищ на -ук/-чук, ніж на Волині, однак їх поширення також присутнє. Наприклад, у Львівському районі серед п'ятірки є *Ковальчук*, у Яворівському – *Кравець* (форма закінчення на -ець) і той самий *Гнатів* (на -ів). Галицькі прізвища часто мають закінчення -ів/-їв, -ук, -цьо тощо. Наприклад, прізвища *Вовків*, *Сенів*, які поширені в Дрогобицькому районі.

Тернопільська область ідентифікується як історико-географічний край Галичина (її східна частина), але північ області (Кременецький, Шумський, Лановецький райони за старим адміністративним поділом) відноситься до Волинського історико-географічного регіону. Варто звернути увагу на подвійну природу походження прізвищ населення області: північ – більш «поліські» прізвища, південь і центр області – «галицькі».

У північній частині, що охоплює Лановецький район, до п'ятірки найпоширеніших увійшли прізвища *Гуменюк*, *Домчук*, *Дрозд*, *Процюк*. Серед них помітні два прізвища із закінченням на -ук/-чук (наприклад, *Гуменюк*) та загальноукраїнське прізвище *Дрозд*. Натомість для Борщівського району характерний інший набір: *Ткач*, *Чопик*, *Дусяк*, *Зварич*. Тут варто відзначити прізвище *Ткач*, що має професійне походження й вказує на ремесло, ставши елементом особистої ідентифікації. Прізвище *Зварич* пов'язане з дієсловом «зварити» та історично могло

означати людину, зайняту в солеварінні. Решта прізвищ є менш типовими й поширюються переважно локально. Цікаво, що *Ткач* – це основа для прізвища *Ткачук*, яке переважає на півдні, а обидва вони мають спільне походження, об'єднуючи Борщівщину та сусідні області.

Серед найбільш поширених в області прізвищ можна виокремити декілька прізвищ, які зустрічаються в більш ніж одному районі. *Бойко* – типове для всього заходу України – присутнє щонайменше у двох районах Тернопільщини: Монастирського та Теребовлянського. Прізвище *Ковальчук* також є в Монастирському (разом із Мельником і Бойком), *Шевчук* – у Кременецькому районі. Тобто і «волинські» прізвища просочуються на Тернопільщину, що демонструє зв'язок із сусідньою Волинською областю.

До менш уживаних, але локально зафіксованих прізвищ належать *Петришин* і *Шпитковський* (Підгаєцький район), *Дейдей* і *Гумницький* (Зборівський район), а також *Карпів* і *Татарин* (Теребовлянський район). Хоча ці антропоніми не належать до найпоширеніших, їх присутність свідчить про специфіку місцевого іменного фонду.

Івано-Франківщина (історично Прикарпаття, включно з історико-географічними землями Покуття, Гуцульщина і частково Бойківщина) демонструє велику різноманітність прізвищ. Виокремимо окремо гуцульські райони (Верховинський, Косівський, частково Надвірнянський), покутські (Коломийський та Снятинський), бойківські (Галицький і частина Рогатинського).

На Гуцульщині Верховинський район має найпоширеніші прізвища: *Климюк*, *Джурак*, *Петрук*, *Гребенюк*, *Гринчук*. У Косівському районі: *Пасайлюк*, *Девдюк*, *Дубей*, *Корпанюк*. Тут особливо поширена велика кількість суфіксів у прізвищах, а саме: -юк/-нюк (*Климюк*, *Гребенюк*, *Рабанюк*, *Корпанюк*), що є характерним для гуцульських прізвищ. Наприклад, *Корпанюк* чи *Джурак* цілком типові для Гуцульщини і належать до найпоширеніших у цих районах. Прізвище *Зеленчук*, як гуцульське (відоме з фольклору), також зустрічається.

На Покутті (Коломийщина, Снятинщина) у Коломийському районі найпоширеніші прізвища – *Чобанюк*, *Станіславський*, *Григорук*, *Шевчук*, *Павлюк*; у Снятинському – *Касіяні*, *Кицул*, *Гордей*, *Шумко*, *Остафійчук*. Тут бачимо поєднання прізвищ з різними коренями. *Станіславський* у Коломиї звертає на себе увагу тим, що це прізвище походить від старої назви обласного центру (Станіславів), а його

наявність у Коломийському районі підтверджує історико-культурні зв'язки (ймовірно, переселення або походження родів зі Станіслава). Чобанюк цікаве прізвище тим, що воно походить від слова «чабан» (вівчар), але із суфіксом -юк; воно теж серед лідерів на Коломийщині. У цьому контексті показовим є прізвище Чобан (що означає «пастух»), поширене на Буковині, яке ілюструє культурну спорідненість із Покуттям. У межах інших частин області, зокрема на Бойківщині, фіксується певне антропонімічне різноманіття. Так, у Галицькому районі серед поширених прізвищ – Іванчук, Шевчук, Галицький, Ковальчук, Пилип'як; у Рогатинському – Гнатів, Кравець, Паньків, Савіцький, Стефанишин, Чепіль. Тут одночасно представлені прізвища із суфіксами -ук (Іванчук, Ковальчук, Шевчук), -ський (Савіцький), а також топонімічне прізвище Галицький, що є прямою вказівкою на локальний географічний контекст. На окрему увагу заслуговує прізвище Гнатів, як і загалом низка типово галицьких прізвищ, характерних для Івано-Франківщини, що підтверджується даними, зокрема, по Рогатинському району.

Загалом, найбільш повторюваними в області можна назвати хіба що кілька прізвищ: Мельник (присутній у Калуському та Івано-Франківському районах); Шевчук (Коломийський, Галицький райони); Ковальчук (Надвірнянський, Галицький); Бойко (з'являється в Івано-Франківському районі, тобто в самому місті та околицях). Прізвище Бойчук (похідне від Бойко) теж є – у списку Івано-Франківського району. Бойко на Франківщині – одне з найпоширеніших (наприклад, друге місце в Івано-Франківську).

Закарпаття виділено в статті окремо через свою унікальну етнічну структуру. Варто розуміти, що через історико-географічні фактори прізвища мають видозміннені мадяризовані форми, адже значна частина місцевих прізвищ має угорське походження або зазнала угорського впливу.

У Берегівському районі (центрі угорської громади України) вся топова п'ятірка прізвищ мають угорське походження: Сабов, Біров, Молнар, Ковач, Мезей. Це угорські прізвища, де, наприклад, Молнар – молодий чи мірошник; Ковач – коваль; Сабов/Сабо походить від імені «Сабольч», чи слова «шабля»; Біров, можливо, від угор. bíró – суддя; Мезей походить від «mező» – поле). Мукачівський район теж має переважно угорські або русинські прізвища: Попович, Товт, Сабо, Орос, Ляшко. Тут Попович виступає як українське/русинське прізвище, а от Товт (угорська форма

прізвища Товт/Таут), Сабо, Орос – угорські прізвища, останнє з яких означає «русин, українець». Ужгородський район: Боднар, Балоба, Пап, Горват, Русин. Тут Боднар має спільне угорсько-українське (в угорців Bodnár), Балоба частково угорське «Balogh» («молодший»), Русин, очевидно, етнонім русина. Інші райони Закарпаття мають змішані прізвища з переважанням українських: у Хустському районі – Мельник, Іванчо, Петрусь, Шимон, Сливка; у Тячівському – Дудаш, Думнич, Токар, Бедей, Горничар; у Рахівському – Копич, Бочкор, Калинюк, Лендел, Юркуц.

Отже, мадяризовані прізвища дійсно посідають провідні позиції серед найпоширеніших на Закарпатті. Їх популярність підтверджується емпіричними даними: зокрема, Ковач, Молнар та Сабов/Сабо стабільно фіксуються у верхніх позиціях у Берегівському та Мукачівському районах, а прізвище Балоба входить до п'ятірки найпоширеніших в Ужгороді.

Українські (русинські) прізвища на Закарпатті теж присутні, хоч і знизу списків популярності, наприклад, Мельник – у Хустському районі (цікаво, що єдиний район з українською більшістю дав загальноукраїнське найчастіше прізвище на перше місце), Калинюк – у трійці лідерів Рахівщини, Попович – 1-е місце у Мукачівському районі. Отже, всупереч можливому стереотипу, не всі закарпатські прізвища угорські; значна частка типових українських прізвищ також потрапляє до переліку найпопулярніших, особливо в горах.

Закарпаття можна оцінити як доволі різноманітну область за поширенням прізвищ. Мадярські прізвища найчастіше зустрічаються в угорськомовних районах, а українські частіше зустрічаються в периферійних частинах області.

Чернівецька область охоплює два історико-географічні краї – Північну Буковину та Північну Бессарабію. Населення тут етнічно строкате: українці (у тому числі буковинські гуцули на південному заході), румуни, молдовани, а також змішані громади. Дані за старими районами підтверджують наявність різних за походженням прізвищ у п'ятірці провідних.

Румуномовні райони (Герцаївський, частково Новоселицький, Глибоцький): у Герцаївському районі 4 з 5 найчастіших прізвищ є румунськими: Петреску, Гергіца, Думитру, Попович, Коваль. Попович виділяється як слов'янське, але його носіями можуть бути й українці, й румуни (прізвище адаптоване у двох мовах). Новоселицький район переважно змішаний українсько-молдовський: Ткачук, Мельник, Коваленко, Шевченко.

Цікаво, що в Новоселиці перші місця займають українські прізвища (*Ткачук, Мельник*), хоч район має значну молдовську громаду. Мабуть, молдовські прізвища в Новоселицькому районі більш розпорошені. Глибоцький район (також з румунською меншиною) показує мікс: *Гуменюк, Іванчук* (українські), *Шкробанець* (українське діалектне), *Козак* (може бути і українським, і румунським), *Зварич* (українське). Тобто серед частих прізвищ на півночі та сході області відчутно українську домінують, румунські прізвища більш сконцентровані в невеликому Герцаївському районі й частково по селах інших районів. Особливо підкреслюється наявність прізвищ, які закінчуються на *-еску*. Наприклад, *Попеску* в Кельменецькому, *Петреску* в Герцаївському, що цілком підтверджують цю рису.

Українські райони (Хотинський, Заставнівський, Вишнівський, Путильський тощо). Перша п'ятірка поширеніших прізвищ у Хотинському районі (переважно українське населення з певним молдовським впливом): *Ясінський, Барановський, Кантемір, Корсаки, Корицький*. Тут лише *Кантемір* явно молдовсько-татарського походження (прізвище молдавських князів), решта – українські/польські за звучанням. Заставнівський район: *Сорохан, Івасюк, Чорней, Боднар, Гнатюк*. Тут бачимо *Сорохан, Чорней* – молдово-румунські (поширені прізвища на Буковині), поруч із ними *Івасюк, Боднар, Гнатюк* переважно типові українські. Вишнівський район (Буковинське Передгір'я, включно з гуцулами): *Іванюк, Гаврилюк, Петрук, Марусик, Гордей* – усі п'ять прізвищ українські (гуцульського або подільського типу). Путильський район (гірська Буковина, гуцули): *Марусяк, Буряк, Михайлюк, Микитчук, Бурдузяк* майже всі українські, хоча *Бурдузяк* має відтінок румунського слова «бурдуз» (можливо, прізвисько). Кіцманський район: *Бобик, Палагнюк, Іванчук, Шевчук* – чисто український набір.

Отже, дані показують, що найчастіші прізвища Чернівецької області дуже різняться за районами: деє домінують українські (*-ук, -юк, -чук*), деє румунські (*-еску, -ей*), деє змішані (Герцаївський район). Зокрема, прізвище *Ткачук* знову зустрічається серед найпоширеніших, воно входить до п'ятірки в Кельменцях і фіксується в Новоселиці. Цей феномен аналогічний тому, що спостерігається на Волині та Рівненщині.

Висновки

Прізвища із суфіксами *-ук/-юк/-чук* домінують у північних і загалом поліських частинах Західної України (Волинь, Рівненщина) і широко трапляються по інших областях. Прізвище *Ткачук* є чудовим

прикладом: воно в п'ятірці лідерів на Волині (Камінь-Каширський район), Рівненщині (Березнівський, Сарненський райони) та Буковині (Новоселицький, Кельменецький райони). *Ковальчук, Шевчук, Гаврилюк, Іванюк* аналогічно зустрічаються в багатьох регіонах, що свідчить про спільну мовну основу прізвищ Полісся, Поділля та Карпат.

Прізвища-етноніми та прізвища-професії. У багатьох областях популярні прізвища, які походять від етнічних прізвищ (*Бойко, Москаль, Русин, Ляшко, Поліщук* тощо) чи від занять (*Шевчук, Ткачук, Гончар, Коваль* тощо). Такі прізвища нерідко виникали незалежно в різних частинах України, тому вони потрапили до списків найпоширеніших у різних регіонах. Наприклад, *Бойко* як етнонім зафіксовано в топах Яворівського району Львівщини і Сторожинецького району Буковини, хоч ці райони далеко один від одного. *Москаль* є в Самбірському районі Львівщини, *Руснак* у Сокирянському районі Чернівецької області, обидва означають «росіянин/руський», але їх носіями стали українці в зовсім різних землях.

Закінчення *-ський/-цький* поширені не лише на Галичині, а й на Волині (*Сокальський, Сачковський*), Поділлі (*Добровольський* на Тернопільщині) і навіть у центральних районах Буковини (*Барановський* на Хотинщині). Багато з них справді походять від назв місцевостей, що не обов'язково знаходяться в Польщі, де в основі закладені українські топоніми. Прізвище *Білінський* на Львівщині, ймовірно, походить від назви села Білін, а *Корецький* на Рівненщині – від міста Корець на Волині. Морфологічно ці прізвища є спільним надбанням кількох народів, що коректно відображено в статті, де експерти підкреслювали: цей феномен не є виключно польським.

Угорські та румунські прізвища мають характер локальних кластерів. Це підтверджується тим, що мадярські прізвища масово трапляються на Закарпатті (особливо Берегівщина), а румунські – на півдні Чернівецької області (Герцаївщина). Наприклад, *Іванчо, Шимон* – угоризми на Закарпатті; *Чобан, Тодоришен* – румунізми на Буковині. Ці культурні острови чітко простежуються у фактичних списках.

Окремі прізвища вказують на історичні події та міграції. Так, у Волинській та Рівненській областях зустрічаються українські прізвища із закінченням *-енко*, що є наслідком переселень із Російської імперії або за радянських часів (*Шевченко, Коваленко* тощо). На Галичині натомість майже не зустрічаються прізвища на *-енко*, що зумовлено тривалим впливом Австро-Угорської імперії, де такі прізвища не були

нормою. Тому Львівщина має найнижчий відсоток закінчень на *-енко* (~4%). Появу *Сабов*, *Орос* на Закарпатті можна пояснити колонізацією слов'ян уторцями, а *Кантемір* на Буковині – під впливом молдовського князівського роду.

Список використаної літератури

- Абсолютне поширення прізвища «Бойчук». Рідні. Дослідження родоводу в Україні. [Електронний ресурс]. URL: <https://ridni.org/karta/бойчук> (дата звернення: 28.07.2025).
- Булава Н.Ю. Про стан та перспективи дослідження українських прізвищ. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2016. Вип. 26, т. 1. С. 9–12. [Електронний ресурс]. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvmgu_filol_2016_25%281%29_4 (дата звернення: 28.07.2025).
- Верменич Я.В. Історична географія й регіоназнавство: наступність і взаємодія. *Істину встановлює суд історії*: збірник на пошану Ф.П. Шевченка. Т. 2. Київ, 2004. С. 488–517. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.academia.edu/24818351/> (дата звернення: 28.07.2025).
- Вирста Н.Б., Рокіцька Н.В. Основні напрямки дослідження українських прізвищ (кінець XVII – початок XXI ст.): І. Доробок українських ономастів. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*. 2020. Т. 55. С. 77–95. <https://doi.org/10.11649/sfps.1948>.
- Єфименко І.В. Українські прізвищеві назви XVI ст. ; НАН України, Ін-т укр. мови. Київ, 2003. 168 с. [Електронний ресурс]. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0013183> (дата звернення: 28.07.2025).
- Карпенко Ю.О. Реєстри Війська Запорізького і проблема постанови українських прізвищ. *Питання історичної ономастики України*. Київ : Наукова думка, 1994. С. 182–201.
- Керста Р.Й. Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі іменування. Київ : Наукова думка, 1984. 151 с. [Електронний ресурс]. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0011682> (дата звернення 28.07.2025).
- Колоїз Ж.В. Дещо про українські прізвища та їхню денационалізацію. *Філологічні студії*. 2010. Вип. 4. С. 32–38. <https://doi.org/10.31812/filstd.v4i0.927>.
- Кулішенко Л., Ярош Ю. Джерела походження українських прізвищ. *Збірник наукових праць молодих учених та аспірантів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України*. 2015. Вип. 10. С. 100–107.
- Лаврентьєва А. П. Прізвища в контексті геолінгвістики: досвід картографування. *Український геолінгвістичний щорічник*. 2020. № 5. С. 45–52. [Електронний ресурс]. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/83035/1/Kulishenko_wpr_10_2015.pdf;jsessionid=2D0AF059EAB87799F2F1A2F09793E462 (дата звернення: 28.07.2025).
- Неділько О.Д. Про утворення українських прізвищ. *Укр. мова і літ. в шк.* 1967. № 9. С. 19–26.
- Поповський А.М. Дециця про українські прізвища : монографія. Дніпро : Ліра, 2020. 300 с. [Електронний ресурс]. URL : <https://lira.dp.ua/pdf/deshhiczua.pdf> (дата звернення: 28.07.2025).
- Редько Ю.К. Сучасні українські прізвища. Київ : Наукова думка, 1966. 216 с.
- Сенив М.І. Українська антропонімія XIV–XVIII ст. (жіночі найменування) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.02. Ужгород, 1986. 16 с.
- Сухомлин І.Д. З історії українських прізвищ. *Укр. мова і літ. в шк.* 1965. № 4. С. 24–28.
- Фартушняк К.О. Основні напрями вивчення української прізвищевої системи. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2017. Vol. 32, № 122. Р. 41–43. [Електронний ресурс]. URL: <https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/03/The-main-ways-of-studying-Ukrainian-surname-system-K.-O.-Fartushnyak.pdf> (дата звернення: 28.07.2025).
- Худаш М.А. З історії української антропонімії : монографія. Київ : Наукова думка, 1977. 236 с. [Електронний ресурс]. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Khudash_Mykhailo/Z_istorii_ukrainskoi_antroponimii.pdf (дата звернення: 28.07.2025).
- Чучка П.П. Антропонімія Закарпаття : монографія. Київ : ТОВ «Папірус», 2008. 672 с. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.academia.edu/61453889> (дата звернення: 28.07.2025).

References

- Absolyutne poshyrennya prizvyshcha «Boychuk». Ridni. Doslidzhennya rodovodu v Ukrayini [Absolute spread of the surname "Boychuk". Ridni. Research on the genealogy in Ukraine]. [Electronic resource]. URL: <https://ridni.org/karta/бойчук> (date of access 28.07.25). [in Ukrainian].
- Bulava, N.Yu. (2016). Pro stan ta perspektyvy doslidzhennia ukrainskykh prizvyshch [On the state and prospects of research on Ukrainian surnames]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Filolohiia* [Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Philology], 26 (1), 9–12. [Electronic resource]. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S

21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvmgu_filol_2016_25%281%29_4 (date of access 28.07.25). [in Ukrainian].

Vermenych, Ya.V. (2004). Istorychna heohrafiia y rehionoznavstvo: nastupnist i vzaïemodiia [Historical geography and regional studies: succession and interaction]. *Istynu ustanovliuie sud istorii: zbirnyk na poshanu F.P. Shevchenka [The Court of History Establishes the Truth: Collection in Honor of F.P. Shevchenko]*, 2, 488–517. [Electronic resource]. URL: <https://www.academia.edu/24818351/> (date of access 28.07.25). [in Ukrainian].

Vyrsta, N.B. & Rokitska, N.V. (2020). Osnovni napriamky doslidzhennia ukrainskykh prizvyshch (kinets XVII – pochatok XXI st.): I. Dorobok ukrainskykh onomastiv [Main directions of the study of Ukrainian surnames (late 17th – early 21st century): I. Contributions of Ukrainian onomasticians]. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*, 55, 77–95. [Electronic resource]. URL: <https://doi.org/10.11649/sfps.1948> (date of access 28.07.25). [in Ukrainian].

Yefymenko, I.V. (2003). Ukrainski prizvyshchevi nazvy XVI st. [Ukrainian surname names of the 16th century]. Kyiv : Nats. akad. nauk Ukrainy, Instytut ukrainskoi movy. 168. [Electronic resource]. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0013183> (date of access 28.07.25). [in Ukrainian].

Karpenko, Yu.O. (1994). Reiestry Viiska Zaporizkoho i problema postannia ukrainskykh prizvyshch [The registers of the Zaporizhzhia Army and the problem of the emergence of Ukrainian surnames]. In *Pytannia istorychnoi onomastyky Ukrainy [Issues of historical onomastics of Ukraine]* (pp. 182–201). Kyiv : Naukova dumka [in Ukrainian].

Kersta, R.Yi. (1984). Ukrainska antroponimiia XVI st.: cholovichy naimenuvannia [Ukrainian anthroponymy of the 16th century: male names]. Kyiv : Naukova dumka. 151. [Electronic resource]. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0011682> (date of access 28.07.25). [in Ukrainian].

Koloiz, Zh.V. (2010). Dershcho pro ukrainski prizvyshcha ta yikhnuu denatsionalizatsiu [Some remarks on Ukrainian surnames and their denationalization]. *Filolohichni studii [Philological Studies]*, 4, 32–38. <https://doi.org/10.31812/filst.d.v4i0.927> [in Ukrainian].

Kulishenko, L. & Yarosh, Yu. (2015). Dzherela pokhodzhennia ukrainskykh prizvyshch [Sources of origin of Ukrainian surnames]. *Zbirnyk naukovykh prats molodykh uchenykh ta aspirantiv Instytutu ukrainoznavstva im. I. Krypïakevycha NAN Ukrainy [Collection of scientific works of young scientists and graduate students of the Krypïakevych Institute of Ukrainian Studies]*, 10, 100–107. [Electronic resource]. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/83035/1/Kulishenko_wpr_10_2015.pdf;jsessionid=2D0AF059EAB87799F2F1A2F09793E462 (access date 28.07.2025) [in Ukrainian].

Lavrenteva, A.P. (2020). Prizvyshcha v konteksti heolinhvistyky: dosvid kartohrafuvannia [Surnames in the context of geolinguistics: cartographic experience]. *Ukrainskyi heolinhvistychnyi shchorichnyk [Ukrainian Geolinguistic Yearbook]*, 5, 45–52. [in Ukrainian].

Nedilko, O.D. (1967). Pro utvorennia ukrainskykh prizvyshch [On the formation of Ukrainian surnames]. *Ukrainska mova i literatura v shkoli [Ukrainian Language and Literature at School]*, 9, 19–26. [in Ukrainian].

Popovskiy, A.M. (2020). Dershysia pro ukrainski prizvyshcha: monohrafiia [A trifle about Ukrainian surnames: monograph]. Dnipro : Lira. 300. [Electronic resource]. URL: <https://lira.dp.ua/pdf/deshhiczya.pdf> (date of access 28.07.25). [in Ukrainian].

Redko, Yu.K. (1966). Suchasni ukrainski prizvyshcha [Modern Ukrainian surnames]. Kyiv : Naukova dumka. 246. [in Ukrainian].

Senyv, M.I. (1986). Ukrainska antroponimiia XIV–XVIII st. (zhinochi naimenuvannia): avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.02 [Ukrainian anthroponymy of the 14th–18th centuries (female names): Author's abstract of PhD dissertation in Philology: 10.02.02]. Uzhhorod. 16. [in Ukrainian].

Sukhomlyn, I.D. (1965). Z istorii ukrainskykh prizvyshch [From the history of Ukrainian surnames]. *Ukrainska mova i literatura v shkoli [Ukrainian Language and Literature at School]*, 4, 24–28. [in Ukrainian].

Fartushniak, K.O. (2017). Osnovni napriamy vyvchennia ukrainskoi prizvyshchevoi systemy [Main directions of the study of the Ukrainian surname system]. *Science and Education a New Dimension. Philology*, 32(122), 41–43. [Electronic resource]. URL: <https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/03/The-main-ways-of-studying-Ukrainian-surname-system-K.-O.-Fartushnyak.pdf> (access date 28.07.2025) [in Ukrainian].

Khudash, M.L. (1977). Z istorii ukrainskoi antroponimii: monohrafiia [From the history of Ukrainian anthroponymy: monograph]. Kyiv : Naukova dumka. 236. [Electronic resource]. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Khudash_Mykhailo/Z_istorii_ukrainskoi_antroponimii.pdf (date of access 28.07.25) [in Ukrainian].

Chuchka, P.P. (2008). Antroponimiia Zakarpattia: monohrafiia [Anthroponymy of Transcarpathia: monograph]. Kyiv : TOV «Papirus». 672. [Electronic resource]. URL: <https://www.academia.edu/61453889> (access date 28.07.2025) [in Ukrainian].

Отримано: 02.08.2025
Прийнято: 05.09.2025
Опубліковано: 17.10.2025

